

ut in illo etiam statu graves tentationes, saltem ad internum desiderium vel morosam delectationem inclinantes, non occurrant. Et hoc etiam suadent verba Sapientis supra allegata, et verba Pauli ad Corinth. 17: *Unusquisque proprium donum habet ex Deo, unus sic, alius vero sic*, id est, unus in castitate conjugali, alius in virginali, de hoc enim ibi ad litteram loquebatur. Nec recte dici potest ibi donum Dei non significare donum gratiæ, sed vel donum naturæ, vel abstracte quodcumque donum Dei, quia non solet hæc esse phrasis Pauli, neque ita intelligitur a Patribus, sed de dono gratiæ, ut patet ex Augustino, lib. de Grat. et lib. arb., cap. 9, et Prospero contra Collator., cap. 36. Verum est Paulum loqui de castitate, ut a Christianis servatur propter salutem æternam, sub qua ratione est opus pietatis, et ideo manifestum est non fieri sine auxilio gratiæ. Verumtamen difficultas et arduitas ipsius operis suadet, etiam secluso ordine ad vitam æternam, auxilium gratiæ postulare, ut propter puram honestatem naturalem fiat.

19. *Tertio, de absoluto proposito efficacique castitatis.* — De quinto exemplo in num. 4. — Atque ex his facile expeditur quod tertio loco positum est de absoluta voluntate, et proposito servandi perpetuam castitatem. Dicendum est enim tale propositum, si sit in suo ordine perfectum, id est, omnino absolutum et efficax, non posse haberi sine auxilio speciali, quia in illo cum proportione locum habet ratio facta de amore super omnia, quia in suo objecto includit aliquid moraliter impossibile, ut patet ex proxime dictis. Atque idem cum proportione dicendum est de virginitate, nam virginitas quædam perfecta castitas est, et non significat unum actum particularem, vel limitatum ad observantiam virginitatis pro aliquo parvo tempore (hoc enim fieri forte potest aliquando sine auxilio speciali), sed includit absoluta virginitas perpetuitatem quamdam, quæ nec perseveranter servari potest sine auxilio speciali, neque etiam potest efficaciter proponi sine simili et proportionato adiutorio; et in hoc sensu loquitur Christus, Matt. 19, et Paulus, 1 ad Cor. 1. Et hoc modo quintum exemplum expeditur est.

20. *De sexto exemplo in num. 4.* — Sextum erat de consilio paupertatis, de quo cum eadem proportione loquendum est. Nam paupertas voluntaria non significat unum vel alium actum particularem et ad breve tempus limitatum, sed includit perpetuitatem et propositum efficax vivendi semper sine proprietate bono-

rum temporalium. Imo perfecta Evangelica paupertas includit obligationem servandi talem paupertatem, quæ res est sine dubio valde ardua et difficilis, et ideo mirum non est quod sine speciali auxilio gratiæ fieri non possit. Hæc autem difficultas reducitur ad illam, quæ est in perseverantia bene operandi in quacumque materia honesta multum repugnante concupiscentiæ, et naturali inclinationi ac humanæ consuetudini; quæ difficultas, per modum unius objecti proposita, reddit actum efficacis intentionis ejus impossibilem moraliter sine auxilio speciali. Est autem hoc longe certius de paupertate, de qua Christus loquebatur Matth. 19, quæ consistit in abrenuntiatione omnium propter Evangelicam perfectionem obtinendam, ad quod sine dubio magnum auxilium gratiæ necessarium est, quia est insignis actus pietatis. Quanquam non recte ad hoc inducantur illa verba Christi: *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possible sunt*, quia Christus non hoc dixit propter observationem paupertatis, sed potius propter divites, de quibus proxime dixerat vix posse salvari, et ideo admirantibus discipulis, dixit illam generalem sententiam, ut specialem gratiæ necessitatem, ad vitandas occasiones peccandi quas divitiæ afferunt, significaret.

21. *De septimo exemplo in fine num. 4.* — Ultima objectio erat de martyrio, (ut ita dicam) naturali, id est, de sustinenda morte pro vitando aliquo peccato contra legem naturæ, de quo actu, si revera fiat propter solam virtutem et honestatem naturalem, videtur mihi non posse fieri sine speciali Dei dono et auxilio, etiamsi propter Dei amorem expresse non fiat; ratio est, quia illa est quædam gravissima tentatio contra bonum virtutis, quæ, ut ostendimus, sine speciali auxilio vinci non potest. Item quia est quædam dilectio, vel Dei, si propter illum expresse fiat, vel saltem honestatis supra omne id quod illi repugnat, etiamsi sit grave malum multumque repugnans naturæ; hic autem amor, præsertim eo ipso tempore quo urget gravis tentatio, excedit vires solius liberi arbitrii, juxta Patrum doctrinam supra comprobata. Dixi autem, si actus fiat propter solam honestatem, nam si adjungatur aliquod malum, vel temporale motivum, ut appetitus honoris vel famæ, aut aliquid hujusmodi, interdum sustineri potest mors per vires arbitrii, nam etiam peccando id interdum fit, quia hæc sensibilia objecta plus movent ad hujusmodi difficultates superandas, quam pura ho-

nestas, ut cum Augustino, in libro de Continentia in superioribus explicuimus.

CAPUT XXXVIII.

UTRUM HOMO LAPSUS, VEL IN PURIS NATURALIBUS CONSTITUTUS, NATURALES VIRTUTES POSSIT SUI VIRIBUS SINE AUXILIO GRATIÆ ACQUIRERE?

1. *Adam conditus est cum infusis habitibus adeo perfectis, ut nec intensione egerent.* — Omnia, quæ in hoc libro hactenus diximus, ad boni operationem et actuale malum evitandum spectant. Unde superest ut in hoc capite de virtute permanente seu habituali, quæ ex actibus generari solet, pauca dicamus. Neque est quod in presenti tractemus de homine in natura integra, nam in illo statu de facto homo habuit omnes naturales virtutes per accidens infusas; et ideo per actus et vires arbitrii postea non acquirerentur, non ex defectu virium liberi arbitrii vel actuum ejus, sed quia actus jam tunc procederent ab habitu; et verisimile est tam perfectas fuisse virtutes, ut per actus non ulterius intenderentur. Est item valde probabile illas virtutes, juxta convenientem providentiæ modum, pertinuisse ad donum integritatis naturæ, prout in statu innocentie hominibus datum est. Unde fit consequens, si status ille innocentie duraret, etiam fuisse has virtutes infundendas hominibus qui ex Adamo non peccante nascerentur.

2. *Esto in illo statu nascerentur homines absque eisdem habitibus, suis viribus compararent illos.* — Verumtamen, quocumque modo ponatur homo conditus in natura integra sine habitibus naturalium virtutum per accidens infusis, certum est potuisse talem hominem per vires naturales acquirere habitus illarum virtutum, cum ea perfectione quam intra ordinem naturæ possit habere. Quod addo ad excludendum ordinem charitatis, et vitandam verborum æquivocationem, vel contentionem, de qua statim dicam. Clarum est enim, si habitus virtutum acquiruntur acquirunt aliquam perfectionem, vel aliquod esse virtutis ex conjunctione ad charitatem, non potuisse hominem, etiam in statu naturæ integræ, habere illam perfectionem virtutis suis viribus, quia non poterat per naturales vires charitatem habere. Secluso ergo hoc respectu, et omni alio supernaturali, posset homo integer non habens has virtutes, illas acquirere in suo esse virtutis perfectas. Probatur, quia hæc virtutes acquiruntur per actus; homo autem in

illo statu posset semper recte operari absque peccato, ut supra dictum est, quam facultatem haberet in quacumque materia virtutis, et pro sua libertate posset illam exercere totis suis viribus; ergo posset per actus suos has virtutes acquirere. Et confirmatur, nam posset homo in eo statu naturales scientias satis perfectas acquirere, ut supra cap. 1 ostendimus; et eadem ratione posset de omnibus agendis prudenter judicare, et ita prudentiam acquirere, juxta dicta in cap. 2; ergo simili modo posset acquirere habitus aliarum virtutum moralium. Imo has virtutes potuisset quodammodo perfectiores acquirere quam scientias; tum quia materiæ scientiarum amplissimæ sunt, unde et veritates scibiles naturaliter ita multiplicantur, ut probabile sit non potuisse ab homine integro in statu viæ exhauriri; materiæ autem virtutum moralium sunt magis limitata, et brevi tempore potest homo in omnibus se exercere; tum etiam quia scientiæ multum perficiuntur per extensionem ad varias materias, quia in eis et veritates et media cognoscendi multiplicantur; virtutes autem morales parum augentur propter extensionem ad varias materias intra eandem rationem virtutis, nisi materiæ sint, aut valde dissimiles, aut in difficultate impares, quia in unaquaque virtute ratio motiva honestatis est semper eadem, et ita varietas materiæ valde accidentaria est, ideoque potest esse virtus perfecta, quamvis non in omnibus materiis suis, sed in præcipuis et difficilioribus exercita seu acquisita fuerit: et ita circa statum naturæ integræ nulla superest controversia vel difficultas.

3. *De homine lapsso, vel in puris condito.* — *Prima opinio negans.* — Superest ergo dubium propositum de homine in statu naturæ lapsæ, vel purorum naturalium, hos enim in his effectibus semper æquiparamus. In quo aliqui negant posse ab homine lapsso acquiri aliquam veram virtutem moralem, seu naturalem, idque probant ex Augustino, l. 4 contra Jul., c. 3, ubi ex professo probat non esse in aliquo veras virtutes, etiam morales, nisi justus sit. Unde cum non possit homo esse justus suis viribus naturalibus, plane sequitur non posse acquirere veras virtutes solis naturæ viribus; unde idem Augustinus, lib. 1 Retract., c. 3, retractat quod dixerat 1 de Ordine, c. 3: *Philosophos non vera pietate præditos virtutis luce fulsisse*, sentiens virtutem sine vera pietate esse non posse. Adducunt etiam D. Thomam 1. 2, quæst. 63, a. 2, et 2. 2, quæst. 43, a. 7, quibus locis docet sine charitate nullam

esse veram virtutem, etiam moralem, quia nec facit bonum habentem, cum sine charitate sit in peccato, nec facit opus ejus bonum, quia actus sine charitate factus nihil prodest, ut dicitur 1 ad Cor. 13. Imo addunt etiam in ordine ad finem naturalem, actum talis habitus non esse vere bonum et veræ virtutis, quia non potest ordinari ad Deum super omnia dilectum, etiam ut finem naturæ.

4. *Judicium præcedentis opinionis, per distinctionem virtutis moralis Christianæ, vel philosophicæ. — Prima assertio. Virtus moralis Christiana, nec obtinetur nec retinetur absque gratiæ.* — Sed in his probationibus manifeste committitur æquivocatio, de qua supra dicebam, vel controversia reducitur ad questionem solam de modo loquendi. Notum est enim charitatem, more Theologico loquendo, esse formam virtutum etiam acquisitarum, ut virtutes Christianæ (ut sic dicam) efficiantur, et apta principia operum conducentium ad vitam æternam. Unde loquendo in hoc sensu de esse virtutis Christianæ, seu quoad statum meriti, nullus catholicus unquam dixit veras virtutes morales posse acquiri sine gratiæ; sed quia Pelagius hoc dixit, nam et charitatem ipsam, et omnia principia merendi, putavit esse naturalia, ideo Augustinus in sensu contrario dixit in peccatoribus vel infidelibus non esse veras virtutes, Paulus autem proprius et rigorosius dixit non prodesse. De hoc ergo non est controversia, nam in his virtutibus, prout charitate formatis, oportet duo distinguere. Unum est realis habitus moralis virtutis, qui est qualitas quædam ordinis naturalis independens, in suo esse reali et intrinseco, a charitate, et ex suo objecto essentialiter honestus, atque ita in suo ordine essentialiter virtus acquisita. Aliud est relatio illa vel potius denominatio, quæ illi adjungitur ex conjunctione ad charitatem. Quantum ergo ad hoc secundum, clarum est neque posse obtineri sine auxilio gratiæ, neque posse permanere sine habituali gratiæ, et charitate, ac proinde virtutes acquisitas non posse secundum hanc rationem virtutis inveniri in homine existente in peccato mortali. Neque de hoc est in re dissensio inter Theologos, licet in eo esse soleat, quod multi negant, denominationem illam, quam virtutes acquisitæ accipiunt ex conjunctione ad charitatem, quidquam referre ad esse virtutis earum, quod fortasse ad modum loquendi tantum pertinet.

5. *Secunda assertio. — Virtus moralis philosophica semel acquisita retinetur, absque speciali*

auxilio. — Punctum ergo præsens est de primo, id est, de virtutibus moralibus acquisitis secundum esse reale et intrinsecum earum. Nam de illis ita spectatis, certissimum est posse manere sine gratiæ habituali, et charitate. Nam si quis justus habens has virtutes mortaliter peccet, non amittit illas, quantum ad intrinsecum esse earum, ut est constans apud omnes, quia habitus acquisitus non amittitur per unum actum contrarium. Unde necesse est ut etiam maneant in suo esse essentiali specifico, quia hoc esse est inseparabile a quacumque entitate, dum manet. At vero extravitale esse habent illi habitus, quod sint virtutes philosophicæ (ut sic dicam) seu mere naturales, quia secundum illud inclinant ad bonum honestum, ut honestum est, et usus illorum habituum ita est bonus ut nemo possit illis male uti. Unde etiam necessario faciunt bonum habentem in suo ordine et gradu, quia non est de ratione virtutis ut faciat habentem sanctum, aut simpliciter bonum in omni genere, sed ut faciat bonum sua specie et ordine, id est, temperantia facit bonum, id est, temperatum, justitia justum, et sic de aliis. Neque repugnat aliquem esse sic moraliter bonum in habitu, eo tempore quo est injustus et in peccato mortali. Imo etiam potest esse bonus in actu, bene operando ex habitu virtutis, et consentaneæ ad finem ultimum naturalem, ut in superioribus explicatum est. De virtutibus ergo sic acquisitis est difficultas an possint acquiri sine gratiæ et sine auxilio gratiæ.

6. *De ejusdem philosophicæ virtutis acquisitione opinio Marsilii bipartita.* — In hoc ergo puncto Marsilius, in 2, quæst. 20, art. 3, concl. 5, sentit has virtutes posse acquiri sine gratiæ habituali, non vero sine aliqua gratiæ gratis data. Priorem partem probat, quia gentiles acquisiverunt has virtutes, cum tamen nec gratiam nec fidem habuerint. Antecedens probat testimonio Hieronymi, in epist. ad Demetriad. dicentis: *Multos Philosophorum audivimus et legimus, et vidimus ipsos castos, patientes, benignos, modestos, liberales, abstinentes, justitiæ amatores, non minus quam sapientiæ. Unde, quæso, hominibus a Deo alienis ista quæ Deo placent?* Ab hominibus ergo a Deo alienis, ac subinde gratiæ ejus carentibus, virtutes istæ acquiruntur. Posteriorem vero partem probat ex principiis supra positis, quod homo lapsus non potest sine auxilio gratiæ resistere tentationibus occurrentibus, nec constanter bene operari, supponit autem

hoc esse necessarium ad acquirendos habitus.

7. *Rejicitur et satisfit probationibus.* — Si autem vera sunt quæ supra diximus de necessitate gratiæ ad non peccandum contra legem naturalem, hæc duo inter se pugnant, saltem de facto, et secundum ordinariam providentiam. Nam hoc modo diximus gratiam habitualement esse necessariam ad constanter bene operandum in moralibus virtutibus, quia licet hoc fieri possit per solum actuale auxilium speciale, illud de facto non datur, nisi hominibus justis et Deo gratis; ergo si ad virtutum habitus acquirendos necessarius est ille modus bene operandi constanter et universaliter, sicut non possunt virtutes sine speciali auxilio acquiri, ita neque sine gratiæ habituali. Præterea nihil est quod nos cogat ad dicendum gentiles habuisse veras virtutes morales, etiam secundum esse virtutis habitibus intrinsecum; nam testimonium illud quod ex Hieronymo citatur, revera non est Hieronymi, sed Pelagii; supra enim ostendimus epistolam illam esse Pelagii. Potuissetque Marsilius eandem contra secundam partem suæ assertionis allegare: nam post illa verba: *Unde, quæso, hominibus alienis a Deo ista quæ Deo placent?* subjungit: *Unde autem illis bona, nisi de naturæ bono?* Ecce, non Deo specialiter auxilianti, sed naturæ tantum illas virtutes tribuit; unde inferius ait: *Quod si etiam sine Deo homines ostendunt quales a Deo facti sunt, vide quid Christiani facere possint, quorum in melius per Christum vita et natura instructa est, et qui divinæ quoque gratiæ juvantur auxilio.* In quibus verbis totus error Pelagii latet; nam imprimis, cum ait sine Deo ostendisse gentiles quales a Deo facti essent, omne auxilium Dei excludit; imo et omnem Dei concursus negare videtur, sed naturam semel conditam et conservatam per se ita operari. Deinde tantum Christianos sentit juvari a gratiæ ad virtutes acquirendas. Neque mirum, quia cum non aliam gratiam, nisi doctrinam, promissiones et exempla fateretur, consequenter dixit solos Christianos illa gratiæ juvari, et illam etiam non ut necessariam ad virtutes acquirendas, sed ut utilem agnoscebat, ideoque sine illo auxilio illas virtutes in philosophis prædicabat et extollebat. Potuisset ergo Marsilius ex his posterioribus verbis suspectum habere prius testimonium; nam licet philosophi aliqui exteriora opera harum virtutum exercuisse videantur, non inde fit veras virtutes morales habuisse, nam verisimilius est non ex pura intentione virtutis et honestatis, sed

vel ex aliqua humana cupiditate honoris aut gloriæ vanæ, vel propter aliquam temporalem commoditatem ita vixisse. Nam, ut supra ostendimus, moralis operatio undique bona difficilis est, et raro sine gratiæ habetur; ergo verisimile non est in hominibus impiis illam exterioris vitæ moderationem ex pura intentione virtutis fuisse profectam, prout necessarium esset ad acquirendas veras morales virtutes.

8. *Assertio tertia in ordine, negative respondens titulo. — Prima objectio. — Secunda objectio. — Solutio prima.* — Ex hoc ergo principio recte colligi videtur virtutes etiam morales naturalis ordinis non posse acquiri nisi ex gratiæ auxilio, ita speciali ut non detur nisi justis et gratiam habitualement habentibus. Duo autem possunt huic resolutioni obstare. Unum est, quia diximus has virtutes posse esse simul cum peccato mortali, ac subinde sine gratiæ habituali; ergo sine illa etiam poterunt acquiri. Aliud est, quia hæc virtutes generantur per actus; sed sine gratiæ habituali, imo et sine auxilio speciali potest homo facere actus istarum virtutum: ergo potest etiam acquirere habitus, vel aliquos, vel etiam omnes, quia omnium virtutum actus possunt per liberum arbitrium fieri. Sed illud prius facile solvitur, nam difficilius isti habitus acquiruntur, quam conserventur; acquiruntur enim per actus, difficultas autem virtutis est in actuali operatione, et ideo, ad illam difficultatem vincendam, est necessarium auxilium gratiæ. Postquam autem habitus est acquisitus, jam non pendet in conservari a præcedentibus actibus, et consequenter neque ab actuali influxu gratiæ, sed solum a generali influxu Dei ut auctoris naturæ. Et ideo postquam homo justus cum Dei auxilio has virtutes acquisivit, quamvis mortaliter peccet, eas retinet, quia Deus propter peccatum non negat generalem influxum ad earum conservationem necessarium. Addendum vero est, ut hæc virtutes in perfectione sua conserventur longo tempore, necessarium esse intra breve tempus ad statum gratiæ redire, et a Deo specialiter adjuvari, quia isti habitus per contrarios actus corrumpuntur, et hi actus in statu peccati, si diuturnus sit, facile multiplicantur, et ideo necesse est ut in eo statu paulatim corrumpantur.

9. *Pro secunda objectionem tria distinguuntur in habitu virtutis.* — Ut vero ad posteriorem objectionem respondeamus, tria in habitibus harum virtutum distinguere oportet; primum

est substantia ipsius habitus, seu initium et fundamentum ejus; secundum est status intrinsecus ipsius habitus, qui necessarius est ut nomen virtutis in suo ordine mereatur, qui consistit in intensione sufficiente ex parte subjecti, et simili extensione ex parte materiæ, ut circa totam illam facilem reddat habentem; tertium est status extrinsecus, per ordinem ad alias virtutes ejusdem ordinis. Qui status distinctus quidem est ab illo quem supra dicebamus habere hos habitus per conjunctionem ad charitatem: nam hæc qualiscumque perfectio ad ordinem supernaturalem pertinet; hic autem status, de quo modo loquimur, intra ordinem naturalem acquisitarum virtutum continetur, et in hoc consistit ut una virtus sit cum aliis connexa. Quem statum aliqui putant esse ita necessarium ad denominationem virtutis, ut sine illo censeant non mereri nomen virtutis simpliciter, etiam philosophice ac pure moraliter loquendo, quod sensisse videtur divus Thom. 1. 2. quæst. 65, art. 1. Alii vero id negant, dicuntque solum requiri hunc statum ad extrinsecam perfectionem virtutis. Quæ dissensio fortasse solum est in modo loquendi, et in præsentem parum est necessaria. Nam quod ad rem pertinet, negari non potest quin virtutes connexæ, id est, simul in eodem homine existentes, frequenter sese mutuo juvare possint, ita ut in multis occasionibus quælibet illarum facile et prompte operetur propter alterius consortium, quod non ita facile præstare posset quælibet illarum virtutum, si solitaria esset. Item cum omnes virtutes morales voluntatis pendeant a prudentia, ratione illius maxime est necessaria hæc connexio, quia iudicium prudentiæ in materia unius virtutis pendet sæpe ex materia alterius virtutis, et ita oportet habere rectum affectum circa utramque ad uniuscujusque electionem dirigendam.

10. *Respondetur jam ad secundam objectionem, et limitatur assertio tertia.* — Loquendo ergo de habitu virtutis primo modo præcise spectato, concludit objectio, posse entitatem habitus (ut sic dicam) acquiri sine speciali auxilio gratiæ. Quia auxilium solum requiri potest ut fiat actus, nam quod actus semel factus faciat habitum, non est opus gratiæ, sed naturæ, quia neque effectio illa est libera, sed necessaria, supposito actu, nec ille effectus transcendit naturalem activitatem actus. At vero ad efficiendum actum moraliter bonum non est necessaria gratia, ut diximus; ergo neque ad acquirendum habitum quoad entitatem et essentiam ejus. Hæc consequentia evi-

dentior est juxta opinionem asserentem per primum actum acquiri habitum; nam si id verum est, etiam infidelis vel peccator faciens unum actum virtutis moralis sine gratia, acquirat habitum ejus, in quo erit essentia et species virtutis. Verumtamen etiam si quis contendat requiri plures actus ad productionem habitus, idem dicendum erit, quia non est verisimile plures actus requiri quam possint per vires naturæ fieri in brevi tempore. Hinc vero solum habemus posse acquiri per vires naturæ habitum virtutis in statu valde imperfecto, in quo habitus a Philosophis vocatur potius dispositio quam habitus, quia est facile amissibilis et ita habet modum dispositionis potius quam habitus. Quod maxime verum est in homine auxilio gratiæ destituto, quia facile multiplicabit contrarios actus quibus illa dispositio obruatur vel deleatur.

11. *Progreditur solutio secundæ objectionis, et probatur assertio tertia juxta statum intrinsecum virtutis.* — Unde dicimus ulterius habitum virtutis naturalis in perfecto statu intrinsecum constitutum moraliter acquiri non posse sine auxilio gratiæ. Probatur imprimis, quia ad hunc statum requiritur quod habitus sit valde intensus et radicans, quo modo non acquiritur nisi per frequentiam actuum qui et in intensione crescant, et sine interruptione contrariorum actuum fiant; hoc autem moraliter non contingit in aliqua virtute sine auxilio gratiæ, propter impedimenta lapsæ naturæ et tentationes occurrentes, ut experientia ipsa docet, et sæpe declaratum est. Similis ratio sumitur ex perfectione extensiva: nam perfecta virtus debet dare promptitudinem in tota sua materia, vel in majori parte ejus, et præsertim in materia ardua et difficili, quæ perfectio habitus acquirenda est per actus; non potest autem liberum arbitrium suis viribus in tota illa materia constanter studiose operari, cum non possit gravem tentationem vincere: ergo neque potest virtutem aliquam in eo statu acquirere sine auxilio gratiæ.

12. *Item juxta statum extrinsecum.* — Et hinc a fortiori concluditur non posse hominem acquirere virtutem aliquam in statu perfecto, secundum rationem extrinsecam provenientem ex connexione virtutum. Probatur primo, quia hic status supponit priorem: ergo si prior non comparatur sine viribus gratiæ, multo minus hic posterior. Deinde hic status postulat acquisitionem omnium virtutum moralium collective, ita ut simul habeantur omnes et singulæ in statu intrinsecæ perfectionis: sed non

est minus impossibile acquirere omnes virtutes simul quam implere integre totam legem naturæ, quia acquisitio omnium virtutum non fit sine magno et diuturno usu bene operandi sine defectu, in materiis omnium virtutum: ergo status ille seu connexio virtutum sine auxiliis gratiæ acquiri non potest. Et in his duobus ultimis punctis erravit Pelagius in dicta epistola ad Demetriad., ubi postquam de Philosophis dixit: *Vidimus castos, patientes, etc.*, subdit: *Cum omnia quæ dixi, vel omnia in uno, vel singula in singulis haberi videamus, cum omnium natura una sit, exemplo suo invicem sibi ostendunt, omnia in omnibus esse posse.* Nam imprimis gratis fingit, aliquem philosophum habuisse omnes virtutes simul, vel singulos habuisse singulas, quia neque unum habuisse unam in statu intrinsecum et vero esse virtutis, potest cum fundamento affirmari. Deinde licet ita esset quod aliquis habuisset omnes, vel singuli singulas, immerito hoc tribueretur soli naturæ, quia potuisset Deus alieui vel aliquibus, juxta occultas rationes providentiæ suæ, auxilium ad id præstare, quod ita credendum est, si exemplum admittatur, ut bene Marsilius docuit.

13. *Virtutum naturalium societas ab amore naturali quodammodo elevatur.* — Tandem adverto quod, sicut per conjunctionem ad charitatem infusam censentur virtutes omnes peculiarem statum virtutis acquirere per quemdam respectum ad finem ultimum supernaturalem, ita etiam considerando virtutes acquisitas in ordine ad puram naturam, si conjunctam etiam habeant dilectionem Dei naturalem super omnia, inde censi posse habituras peculiarem statum virtutis moraliter nobiliorem, et diversæ rationis ab eo quem per mutuam connexionem acquirunt. Unde quia homo lapsus, vel in puris naturalibus non potest diligere Deum super omnia suis viribus, inde etiam fit ut non possit acquirere virtutes in hoc statu sic perfecto. Verum est tamen quoad hoc non omnino esse æqualem rationem inter amorem naturalem et charitatem, nam homo virtute charitatis destitutus nullo modo diligit Deum ut finem supernaturalem,

neque amore elicitio, neque innato; homo autem in natura pura spectatus, etiamsi non eliciat amorem super omnia, neque ejus habitum acquirat, nihilominus diligit Deum ut auctorem naturæ super omnia amore innato, id est, naturali pondere voluntatis. Et hoc satis est ut, quacumque ratione virtutes morales in homine puro simul existant, sive per accidens infusæ, sive cum speciali Dei adjutorio acquisitæ, etiamsi nullus habitus amoris Dei adjungatur, vel actus elicitus supponatur, habeant perfectum statum virtutis, etiam per relationem ad ultimum finem naturalem, quia præterquam quod ipsæmet virtutes naturaliter tendunt ad eundem finem, sicut de earum actibus supra diximus, etiam ipsa voluntas est naturaliter propensa ad referendas omnes illas in eundem finem ultimum. Atque hoc satis est ad dictum statum virtutis, præsertim si talis persona non sit in statu peccati: nam si macula mortalis culpæ interveniat, quodammodo deordinat, et consequenter destrui videtur illum statum virtutis. Quanquam et hoc etiam magis sit secundum moralem considerationem, quam secundum rationem physicam, si per culpam habitus virtutum realiter non minuantur. Est etiam alia differentia inter amorem Dei supernaturalem et naturalem, quod homo viribus suis nullo modo potest diligere super omnia Deum ut supernaturalem finem nec perfecte, nec imperfecte; potest autem diligere super omnia Deum ut finem naturæ, amore etiam elicitio, saltem imperfecto et inefficaci, et aliquam conditionem includente. Ille autem satis est ut quamdiu durat ipse, vel virtus ejus, reliquæ omnes virtutes in eundem finem ultimum referantur. Et ita ex hac parte non est simpliciter necessarium speciale auxilium gratiæ ad hoc qualecumque esse virtutis, seu perfectiorem statum ejus. Quamvis, ut hic status sit magis stabilis et perfectiori modo acquisitus per proprium actum ipsius hominis, illud peculiare auxilium necessarium sit, quod, ad amandum simpliciter ac perfecte super omnia Deum auctorem naturæ, in hoc statu et in puris naturalibus postulatur.